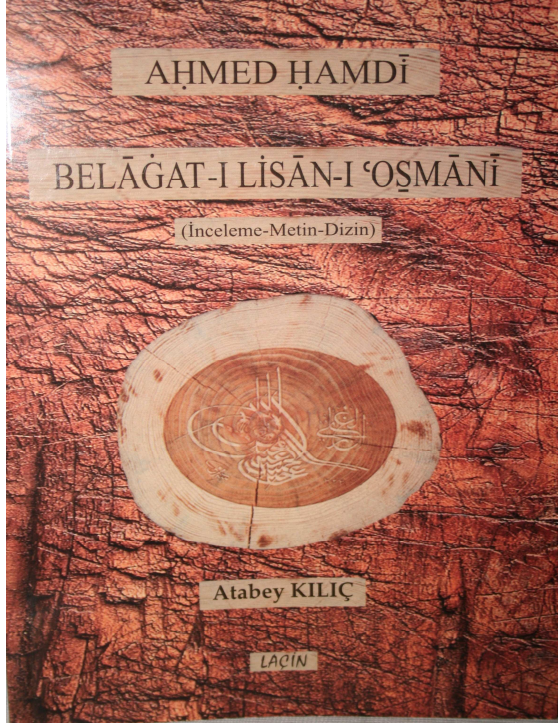

**KILIÇ, Atabey, AḤMED ḤAMDĪ BELĀĠĀT-I LĪSĀN-I
'OṢMĀNĪ (İnceleme-Metin-Dizin), Laçın Yayınları, Kayseri 2007.**

Sibel ÜST¹

Retorik olarak da bilinen Belagat mania, beyan ve bedii kavramlarını içine alan bir alandır. Belagat ilmini sistemleştiren Sekkaki'den bu yana Türk edebiyatında bu konuda birçok kitap kaleme alınmıştır.

Sözün duruma uygun söylenişini ve sözün açıklığını ön plana alan, sözün düzgün, mükemmel ve yerinde dile getirilmesini konu edinen belagat ilmi yüzyılımızdan önce çok önemli bir bilim dalı olarak karşımıza çıkar. Belagat ilminde bahis mevzuu, sözün yapmacılıktan uzak olması, yerinde ve kişiye göre söylenmesi, kelamın en tesirli şekilde

¹ Erzincan Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. sibelust@hotmail.com

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/2 Spring 2008*

ortaya konmasıdır. Meani (anlambilim), beyan (söz söyleme sanatı), bedii (en güzel ifade tarzı) gibi bölümlerden müteşekkil olan Belagat, edebiyat bilimciler için en az retorik kadar önemlidir. Maalesef günümüz edebiyat bilimcileri ve meraklıları, Batı retorik eserlerini merakla okurken, belagat eserlerimizi bir köşeye atmışlardır. Batı retorik eserlerinde bulunan estetiğin fazlasını aslında belagat kitaplarımızda fazlasıyla bulmak mümkündür. Ancak ne yazık ki bu konudaki çalışmalar oldukça azdır.

Son zamanlarda Atabey KILIÇ, Ahmed Hamdi'nin belagat bahsi üzerine yazdığı kitabı yayımlayarak bu sahaya büyük katkıda bulunmuştur. Anadolu'da birçok imkansızlıkların içerisinde bu çalışmayı ortaya çıkarıp yayımlamak takdire şayan bir durumdur. 125 sayfa olan bu çalışma hacmi küçük ama içeriği oldukça kapsamlıdır.

Kitabın ilk girişinde KILIÇ, metinde kullandığı çevriyazı işaretlerini ortaya koymaktadır. Böylece Arapça harflerin hangisine hangi harfin kullanıldığı görülmektedir. Metin kısmı çevriyazı (transkripsiyon) dediğimiz aktarım metodu esas alınarak yapılmıştır. Dolayısıyla çevriyazıda kullanılan işaretlerin belirtilmesi de önemlidir. Çevriyazı işaretleri her ne kadar Türkolojide gelenekselleşmiş olsa da bu işe yeni başlayan araştırmacılar, öğrenciler ve ilgililer için koyulması elzem olan bir durumdur.

Kitap 6 bölümden müteşekkildir. Önsöz ve Giriş kısmından sonra birinci ana bölüm olarak Ahmed Hamdi'nin hayatı anlatılır. İkinci kısımda Belagat-ı Lisan-ı Osmani hakkında bilgi verilmiş, üçüncü kısımda ise eserin muhteviyatı dile getirilmiştir. Bu kısımların akabinde karşımıza transkripsiyonlu metin çıkmaktadır. En son kısımlarda ise belagat konusunda kaynakça ve bu gibi eserler için olmazsa olmaz nitelikte olan dizin eklenmiştir.

Eserin kendisi kadar aslında önsözü de çok önemlidir. Burada yazarın düşünceleri bazen en az eser kadar insana tecrübe kazandırır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/2 Spring 2008*

KILIÇ'ın önsözünde de aynı tecrübe birikimini görmekteyiz. Önsöz kısmı araştırmacılar için ufuk açıcı ve yol gösterici niteliğe sahiptir. KILIÇ, yukarıda da belirttiğimiz gibi günümüzde belagat çalışmalarının göz ardı edildiğini belirtmektedir. Bu arada yazar belagatla çok öncesinde tanışmıştır. İlk olarak Üskübî'nin Şerh-i Telhis'i ile bilimsel olarak daha yüksek lisans aşamasında bu alanla ilgilenmeye başlar. Ayrıca bu sahanın önemli temsilcilerinden T. KORTANTAMER'in de bu sahayla özellikle ilgilendiği ve öğrencilerini bu alan yönlendirdiğini öğreniyoruz ki, bu durum Klasik edebiyat çalışanlarınca dikkat edilmesi gereken çok önemli bir tespittir. Ahmet Cevdet Paşa'nın Belagat-ı Osmani'si dışında başka bir yayının olmadığı maalesef üzümlere önsözden öğreniyoruz.

KILIÇ, araştırmasının amacını şöyle izah eder: "Amacımız, Türk edebiyatında belagata dair çok kısa bilgi verdikten sonra, başlıkta ismi geçen Ahmed Hamdi Efendi ve eseri hakkında bulabildiğimiz ve elde ettiğimiz bilgileri ana hatlarıyla sunmak ve ardından eserin transkripsiyonlu metnini vermektir." Transkripsiyonlu metne 10 Ekim 1876 (1293) tarihli Matbaa-i Âmire baskısı esas alınmıştır. İmla olarak eserin imlasına uyulmuş, () işaretlerindeki tutarsızlıklara rağmen fazla müdahale edilmemiştir. Ancak mürettep hatalarını [] işareti içine alınarak düzeltme yapılma yolu tercih edilmiştir. KILIÇ, eserin esasını bozmadan ancak bilimsel bir eleştiriyle eseri ortaya koyma yolunu kendisine amaç edinmiştir.

KILIÇ, aynı önsözde Klasik edebiyat araştırmacılarına ufuk açacak tavsiyelerde bulunmuştur. "Temennimiz klasik kültür dairesinde verilmiş en eski eserlerden başlayarak yakın zamana kadar telif edilmiş bütün belagat kitaplarının öncelikle metinlerinin çıkartılması, ardından da bunlar üzerinde gereken çalışmaların bir an önce yapılmasıdır." Belagat, Klasik edebiyat araştırmacılarının ihmal edemeyecekleri bir saha olduğunu buradan daha iyi anlamaktayız.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/2 Spring 2008*

Yazar, Giriş kısmında belagatın kelime anlamı ve bu konuda daha önce yazılmış belagat kitapları hakkında bilgi verir. Osmanlı eğitim sisteminde belagat kitaplarının kullanımı ve önemi noktasında da bu kısımda bilgilere ulaşılabilmektedir. Eserin birinci kısmında Ahmed Hamdi'nin hayatı elde bulunan bilgilere dayanarak kısaca ortaya konulmuştur. Akabinde kitab hakkında ayrıntılı bilgiler veren Belagat-ı Lisan-ı Osmani bölümü gelmektedir. Burada hem eser üzerinde hem Ahmed Hamdi üzerinde Ahmed Cevdet Paşa'nın etkili olduğu görülmektedir. Üçüncü kısımda KILIÇ, eserin içeriği ile ilgili bilgiler verip değerlendirmeler yapılmıştır. Özellikle en son kısımda verilen değerlendirme eseri ilgi çekici hale getirmektedir: “Sonuç olarak, Ahmed Hamdi'nin Belagat-ı Lisan-ı Osmani'si hem örneklerinin Türkçe verilmesi hem de Tanzimat sonrasında yazılmış olan ilk ve tam belagat kitabı olması bakımından dikkat çeken bir eserdir.”

Dördüncü bölüm metin kısmı olup, çevriyazı (tanskripsiyon) şeklinde ortaya konulmuştur. Eser anlaşılır olmakla birlikte KILIÇ'ın ne kadar emek harcadığı da metin kısmı okundukça görülmektedir. Ayrıca kitabın içindekiler kısmında, eserin orijinal içeriği ve başlıklarının ortaya konulması, akabinde son kısımdaki terimler indeksiyle metni takip imkanı, çevriyazı metinden istifadeyi oldukça artırmış, araştırmacılara büyük kolaylık sağlamıştır. Ayrıca kitabın “belagat kaynakçası” bölümünde bu konuda hemen hemen bütün kaynaklar zikredilmiş, bu konuda araştırma yapmak isteyenlere adeta rehber olacak nitelikte bir çalışma yolu da benimsenmiştir. Bu yönüyle eser, sadece çevriyazı çalışmasından öte, araştırmacıların en önemli problemi olan literatur tarama işinden büyük oranda kurtarmıştır.

Sonuç olarak, küçük bir kitap olarak karşımıza çıkan KILIÇ'ın bu çalışması, eser incelendiğinde bir araştırmacının yıllarını alabilecek bir emeği içinde barındıran bir büyüklükte olduğunu görmekteyiz.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/2 Spring 2008*

KILIÇ, hem çalıştığı eserden yararlanılmasını kolaylaştıracak, hem de bu sahada araştırma yapmak isteyenlere rehberlik edecek bir çalışmayı ortaya koymuştur. KILIÇ'ın çalışması bu niteliğiyle lisans, yüksek lisans, doktora ve daha ileri aşamalarda araştırmacıların hizmetine rahatlıkla sunulabilmektedir. Belagat konusundaki bu çalışmasıyla büyük bir boşluğu dolduran ve bizim gibi bu sahada yeni araştırmacılara da rehberlik etme teveccühünü gösteren KILIÇ'a teşekkür ediyoruz.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/2 Spring 2008*